NJË EMËR QË NUK DUHET HARRUAR KURRË – MILAN ŠUFFLAY

Mal Berisha - VIZITË TEK VENDI KU U EKZEKUTUA NJË NGA MIQTË MË TË DASHUR TË POPULLIT SHQIPTAR: MILAN ŠUFFLAY

I shtyrë nga respekti i thellë dhe dhimbja për fundin tragjik të Milan Šufflay-t, vendosa të bëj një homazh pikërisht në vendin ku serbët ia morën jetën në Zagreb të Kroacisë.

Ai u vra vetëm sepse ishte angazhuar në shkrimin objektiv, historik dhe shkencor të gjenezës shqiptare në Ballkan.

HISTORI:

Më 18 shkurt 1931, u vra brutalisht Milan Šufflay, historiani dhe politikani kroat, një nga themeluesit e Albanologjisë dhe autori i romanit të parë të trillimeve shkencore kroate. Anëtarët e organizatës së regjimit, Jugosllavia e Re, nën mbrojtjen mbretërore, i zunë pritë në pragun e tij në Zagreb dhe ia thyen kafkën me një çekiç, dhe e lanë të vdekur.. Pastaj, ata hynë në banesën e tij dhe morën dorëshkrimin e librit të tretë të "Codex Albanicus". Asnjëherë nuk ka pasur çfarëdo hetimi në lidhje me kriminelët. Autoritetet mohuan çdo njohuri mbi sulmuesit dhe ndaluan aktivitetet në lidhje me funeralin e Sufflay-it.

*Shuflaj erdhi në Shqipëri me ftesë të shtetit shqiptar, pas problemeve me dokumentacionin/pasaportat. Ai u prit me nderime nga mbreti Zog, kryeministri dhe anëtarë të qeverisë dhe Parlamentit. Në datën **16 janar 1931** ai mbajti një fjalim para Parlamentit Shqiptar, në të cilin diskutohet puna e tij mbi publikimin e volumit/volumeve që vijonin të Botimet "Acta Albaniae..." dhe "History of Albania".*

*Si rezultat i fjalimit, Parlamenti urdhëroi Ministrinë e Arsimit të paguante shumën prej **75,000 frangave ari** (gold francs) për llogari të Shuflajt, për shpenzimet e botimeve.*

Albert Einstein dhe Heinrich Mann i dërguan letër Lidhjes Ndërkombëtare për të Drejtat e Njeriut në Paris duke i apeluar publikut kulturor global për të protestuar kundër vrasjes së Milan Sufflay duke bërë thirrje për mbrojtje të shkencëtarëve kroatë nga regjimi Jugosllav. Apeli iu drejtua "Ligue des droits de l'homme" (Lidhja e të Drejtave të Njeriut) me qendër në Paris dhe u botua në faqen e parë të New York Times më 6 maj 1931. Artikulli akuzoi mbretin e Jugosllavisë për bashkëpunim në krim. Vrasësit ishin agjentët e policisë Belosevic dhe Zwerger, të cilët ikën dhe u strehuan të sigurtë në Beograd.

HISTORIAN, ALBANOLOG DHE MARTIR I LIRISË AKADEMIKE

Figura e Milan Šufflay zë një vend të veçantë në historinë e albanologjisë dhe të mendimit kritik evropian në fillim të shekullit XX. Historian kroat, filolog dhe politikan me ide të qarta për pavarësinë e popujve

të vegjël ballkanikë, ai u bë një ndër personalitetet kryesore që afirmuan lashtësinë dhe identitetin e shqiptarëve në qarqet shkencore perëndimore. Vepra e tij e gjerë mbi historinë mesjetare të Shqipërisë përbën një prej bazave të studimeve moderne shqiptare.

JETA E HERSHME DHE FORMIMI

Ai lindi më **9 nëntor 1879** në Lepoglava të Kroacisë. Ai ndoqi studimet në **Universitetin e Zagrebit**, ku u diplomua në histori dhe filologji. Në vitin **1901** mbrojti doktoraturën mbi një temë të historisë mesjetare dhe më pas filloi karrierën si pedagog universitar.

Aftësitë e tij të jashtëzakonshme në hulumtime arkivore e bënë shpejt të spikatur në botën shkencore të Evropës Qendrore. Ai zotëronte disa gjuhë (latinishten, gjermanishten, hungarishten, frëngjishten dhe shqipen), gjë që i hapi dyert e arkivave të Vjenës, Budapestit dhe Dubrovnikut.

KONTRIBUTET SHKENCORE DHE ALBANOLOGJIA

Šufflay është i njohur sidomos për veprimtarinë e tij në **albanologji**, duke hulumtuar periudhën mesjetare dhe

raportet e shqiptarëve me fuqitë e kohës. **Veprat e tij kryesore janë:**

“Acta et Diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia” (3 vëllime, Vjenë, 1913–1918), bashkë me **Lajos Thallóczy** dhe **Konstantin Jireček**. Kjo seri dokumentesh përmban burime arkivore mbi Shqipërinë mesjetare, të cilat mbeten të pazëvendësueshme për studimet historike shqiptare.

Studime mbi marrëdhëniet e shqiptarëve me **Mbretërinë Hungareze, Venedikun dhe Republikën e Raguzës (Dubrovnikut)**.

Shkrime të shumta për lashtësinë e shqiptarëve dhe rolin e tyre si faktor i qytetërimit perëndimor në kufijtë e Ballkanit.

Përmes punës së tij, ai argumentoi se **shqiptarët kishin ruajtur një trashëgimi të drejtpërdrejtë iliro-romake** dhe se vendi i tyre ishte një urë historike mes Lindjes dhe Perëndimit.

ANGAZHIMI POLITIK DHE PERSEKUTIMI

Përveç punës shkencore, Šufflay ishte edhe veprimtar politik. Si pjesë e lëvizjes kroate për pavarësi, ai

kundërshtoi politikën centralizuese të Mbretërisë së Jugosllavisë, duke u shprehur haptas kundër dominimit serb. Për shkak të bindjeve të tij ai u përjashtua nga **Universiteti i Zagrebit**, u arrestua dhe u burgos disa here dhe u mbajt nën vëzhgim të vazhdueshëm nga regjimi i Beogradit.

Megjithatë, ai nuk hoqi dorë nga puna e tij kërkimore dhe nga mbështetja për popujt e shtypur të Ballkanit, ku shqiptarët zinin vend qendror.

ATENTATI DHE JEHONA NDËRKOMBËTARE

Më **18 shkurt 1931**, Šufflay u vra brutalisht në Zagreb, në rrugën ku banonte, nga atentatorë të lidhur me policinë politike jugosllave. Ky atentat u konsiderua një akt i pastër politik, i drejtuar kundër një dijetari që guxoi të sfidonte ideologjinë shtetërore.

Vrasja e tij tronditi opinionin publik evropian. **Albert Einstein** dhe **Heinrich Mann** i dërguan një protestë publike **Lidhjes së Kombeve**, ku theksonin se:

“Ky nuk është thjesht një krim kundër një individi, por një sulm kundër lirisë së mendimit dhe kulturës evropiane.”

TRASHËGIMIA NË SHQIPËRI DHE NË EVROPË

Figura e Šufflay është nderuar në mënyrë të veçantë nga shqiptarët:

- Ai u quajt shpesh **“martir i albanologjisë”**.
- Në vitin **2002**, Presidenti i Shqipërisë, i akordoi **Urdhrin e Flamurit Kombëtar (post mortem)**.
- Veprat e tij mbi Shqipërinë vazhdojnë të jenë referenca themelore për studiuesit shqiptarë dhe të huaj.

Vepra e tij e lidh Shqipërinë me një traditë të denjë të historiografisë evropiane, ndërsa vdekja e tij e dhunshme kujton se edhe dija mund të jetë viktimë e politikës. Au bë i njohur me veprat e tia kapitale nga lëmi i Albanologjisë: “Acta et diplomata Res Albaniae mediae aetatis illustrantia, I-II” (“Aktet e diplomat që ilustrojnë ngjarjet në Arbërinë Mesjetare”, në bashkëpunim më, L. Thalloczy dhe K. Jireçek. Vjenë: 1913-1918); “Biologjia e popullit të shqiptarëve” (München, 1916); “Gjendja e kishave në Arbërinë paraturke. Zona ortodokse e depërtimit në digat katolike”, (Zagreb-Budapest: 1915/16); “Kufijtë e

Arbërisë në Mesjetë” (Munich-Leipzig: 1916); “Qytete e fortifikata të Arbërisë, kryesisht gjatë mesjetës” (Vjenë-Leipzig: 19241924), “Serbët dhe Shqiptarët” (Beograd-Lubjanë: 1925), “Statuta et ordinationes capituli ecclesiae cathedralis Drivastensis”; ”Fatet politike të Themës së Durrësit” (Zagreb: 1915); romani historik “Alba Limi” kushtuar princit Arbër, Kastandin Balsha (1920), e shumë shkrime të tjera eseistike të kësaj natyre.

Për kontributin e tij, ai meriton të ketë përmendore si në Tiranë, ashtu edhe në Prishtinë e Shkup.

Mal Berisha

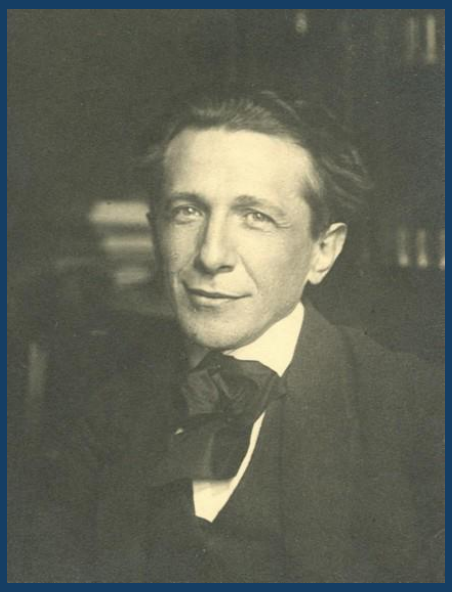

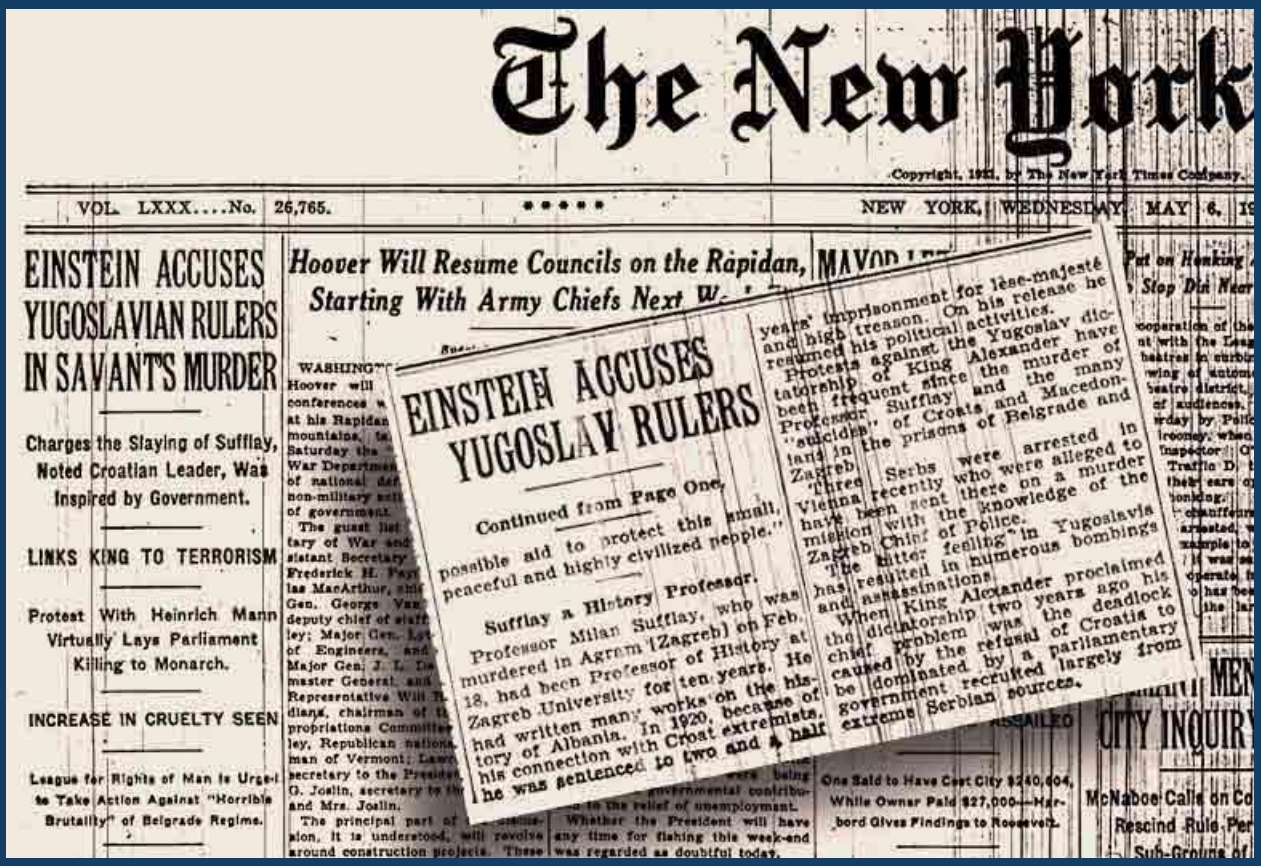

The New York

Copyright, 1931, by The New York Times Company.

VOL. LXXX....No. 26,765. NEW YORK, WEDNESDAY, MAY 6, 19

EINSTEIN ACCUSES YUGOSLAVIAN RULERS IN SAVANT'S MURDER

Charges the Slaying of Sufflay, Noted Croatian Leader, Was Inspired by Government.

LINKS KING TO TERRORISM

Protest With Heinrich Mann Virtually Lays Parliament Killing to Monarch.

INCREASE IN CRUELTY SEEN

League for Rights of Man Is Urged to Take Action Against "Horrible Brutality" of Belgrade Regime.

Hoover Will Resume Councils on the Rapidan, Starting With Army Chiefs Next W...

EINSTEIN ACCUSES YUGOSLAV RULERS

Continued from Page One.

possible aid to protect this small, peaceful and highly civilized people."

Sufflay a History Professor.

Professor Milan Sufflay, who was murdered in Agram (Zagreb) on Feb. 18, had been Professor of History at Zagreb University for ten years. He had written many works on the history of Albania. In 1920, because of his connection with Croat extremists, he was sentenced to two and a half years' imprisonment for lèse-majesté and high treason. On his release he resumed his political activities. Protests against the Yugoslav dictatorship of King Alexander have been frequent since the murder of Professor Sufflay and the many "suicides" of Croats and Macedonians in the prisons of Belgrade and Zagreb.

Three Serbs were arrested in Vienna recently who were alleged to have been sent there on a murder mission with the knowledge of the Zagreb Chief of Police.

The bitter feeling in Yugoslavia has resulted in numerous bombings and assassinations.

When King Alexander proclaimed the dictatorship two years ago his chief problem was the deadlock caused by the refusal of Croatia to be dominated by a parliamentary government recruited largely from extreme Serbian sources.

One Said to Have Cost City $240,604, While Owner Paid $27,000—Harbord Gives Findings to Roosevelt.

CITY INQUIR

McNaboe Calls on Co... Rescind Rule Per... Sub-Groups of...